

Bazovica, ti predragi si naš dom,
roke slovenske zveste so te dale,
drag spomin na tebe nosil bom,
ponos kvarnerske lepe si obale.
Slavko Arbiter, »Bazovica«

KAŽIPOT

mesečnik slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ

ISSN1845-5034 oktober 2010 letnik VI

Kažipot

Mesečnik slovenske skupnosti na Reki in PGŽ

Urednica: Marjana Mirković
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
tel.: 091 593 6086

Priprava, prevodi in oprema besedil
Marjana Mirković v okviru projekta SI-T

Lektorica Darka Tepina Podgoršek

Izdajateljji:
Slovenski dom KPD Bazovica, Podpinjol 43, Reka
bazovica@bazovica.hr, za: Milan Grlića
Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka
Podpinjol 43, Reka
sreda: 10.00-12.00, vslonmg.ri@gmail.com
za: Dušana Gržeta
Svet slovenske narodne manjšine PGŽ, Podpinjol 43, Reka
sreda: 10.00-12.00, vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr,
za: Marjana Mirković

ISSN 1845-5034

Oblikovanje, prelom in tehnično urejanje: Krispin Stock

Tisk: Tiskara Sušak

Mesečnik finančno podpirajo:
Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu
Primorsko-goranska županija
Mesto Reka
Svet za narodne manjšine RH

Naklada je 600 izvodov

Na naslovnici: Ksenija Grabušin, *Revija dežnikov*
Foto: Luciano Bibulić, asistent Igor Boškić

Karikatura:
Bojan Grlića

Slovenski dom KPD Bazovica
tel.: 215 406, 324 321, faks: 334 977
tajništvo, knjižnica in klubski prostori
torek in četrtek: 10.00-12.00, 18.00-20.00
MePZ, vaje, ponedeljek: 18.00-20.30
Dramska skupina: po dogovoru
Folklorna skupina: sreda, 19.00-20.30
Plesna skupina: ponedeljek, 20.00-21.30, sreda, 20.45-22.00
Dop. pouk slovenščine: ponedeljek, začetniki: 17.00-18.30
nadaljevalci: 18.30-20.00
Planinska skupina: torek, 20.00-22.00
Fotografska skupina: drugi in zadnji četrtek: 18.00
Mladinska skupina: po dogovoru
www.bazovica.hr/mladinci
Svet SNM Mesta Reka, Svet SNM PGŽ:
sreda: 10.00-12.00, tel.: 324 321, 091 593 6086

Kažipot oktober 2010, št. 65, letnik VI

o	obvestilo.....	3
d	dogodki.....	3
n	napovednik.....	15
g	gorski kotar.....	21
a	aktualno.....	23

EGON IN 2 KONJIČKA

OBVESTILO

Poskusni izračun vrednosti nepremičnin

Geodetska uprava Republike Slovenije bo v okviru aktivnosti pri izvajanju množičnega vrednotenja nepremičnin predvidoma do 4. oktobra 2010 obvestila lastnike nepremičnin o izračunanih poskusnih vrednostih nepremičnin.

Pravica in dolžnost vsakega lastnika nepremičnine je pregled pravilnosti podatkov, ki jih bo vsebovalo obvestilo. Ti podatki bodo zaradi različnih virov zajema različne aktualnosti in kakovosti. Vse spremembe in dopolnitve nepremičninskih podatkov ter pripombe na uporabljene modele vrednotenja bo mogoče sporočiti po obrazcih z navadno pošto ali po spletni aplikaciji. Rok za spremembo podatkov bo predvidoma do 25. novembra 2010.

Postopek izračuna sodi v priprave na uvedbo davka na nepremičnine na podlagi registra nepremičnin, vzpostavljenega v Geodetski upravi RS, ki je izvedla popis nepremičnin in jim pripisala prve posplošene vrednosti, med drugim glede na lokacijo, starost, velikost in opremljenost. Informacije v času dežurstev slovenskih manjšinskih svetov ob sredah (10.00-12.00).
Več: <http://www.gzs-dd.si/>
Marjana Mirković

DOGODKI SEPTEMBER

28. avgust-4. september
MMSU, HKD, Reka
Festival Zoom, Reka

Na Reki je potekal nov festival uprizoritvenih umetnosti Zoom, katerega avtor v žarišču je bil umetnik Janez Janša, prej znan kot Emil Hrvat, doma iz Matuljev, in ki se je skupaj z zavodom Maska v sklopu festivalskega programa predstavil s tremi projekti.

Prvi med njimi, Življenje [v nastajanju], je 30.

avgusta v muzeju moderne in sodobne umetnosti (MMSU) tudi uradno odprl festival, ob udeležbi velikega števila obiskovalcev, med njimi tudi reškega župana Vojka Obersnela, in živahnem odzivu občinstva.

Življenje [v nastajanju] - formalno v obliki razstave, ki postaja predstava ali pa tudi ne, odvisno od odziva - je sestavljeno iz petdesetih pisnih, fotografskih in video navodil iz sklopa različnih življenjskih situacij in s pozivom obiskovalcem k sodelovanju in soustvarjanju dogodka, kar je med drugim vključevalo tudi rezanje hrvaške zastave (*Sram vas je lastnega naroda. Vzemite škarje in razrežite zastavo. Odrezane koščke pustite na tleh*). Nekateri obiskovalci so se odzvali, deli zastave so se znašli na tleh. Rezanje hrvaške zastave pa je pozneje razburilo duhove - reški umetnik in vojni veteran Krešimir Mustač, je zaradi uničevanja nacionalnega simbola kazensko prijavil avtorja projekta Janeza Janšo, društvo *Drugo more* kot organizatorja in MMSU. Vsemu je sledila sramotna hajka v časopisju, svoje so predstavili tudi v lokalnem HDZ in zahtevali odstop reškega župana Obersnela, navzočega na razstavi, v umetniški dogodek pa je posegla še policija, ki je iz MMSU odnesla koščke zastave, avtorja Janeza Janšo in Davorja Miškovića kot predstavnika organizatorja pa celo odvedla na večurni informativni pogovor! V izjavi za javnost je Janez Janša, ki so ga podprli umetniški in strokovni krogi, dejal, da gre za nesporazum, ovadbo pa zavrača in ocenjuje za nerazumevanje umetniškega dela, iztrgano iz konteksta. Do konca septembra niti Janez Janša niti organizator v tej zvezi nista prejela nobenega poziva.

V festivalnem tednu je poleg omenjenega potekal še drug, načrtovan program. Med drugim je bila 2. septembra, z odprtjem mednarodne konference Performance Studies, v Hrvaškem kulturnem domu (HKD) na Sušaku na programu predstava Pupilija, papa Pupilo pa Pupilčki, gledališka rekonstrukcija zavoda Maska v režiji Janeza Janše, kulturne in za slovensko gledališče prelomne neoavantgardne predstave režiserja Dušana Jovanovića s konca šestdesetih let prejšnjega stoletja. Rekonstrukcija predstave, ki je prepojena z duhom eksperimenta in uporništvu, je že sama eksperiment, je zapisano na spletni strani www.maska.si. Političnost Pupilije je bila v upiranju vsem oblikam avto-

ritet in ne v neposrednem izražanju političnega protesta. Pupilija se distancira, norčuje in subvertira avtoritete od zunanjih (država, narod, partija, cerkev, trg) do notranjih (gledališče in estetika). Rekonstrukcija Pupilije se je dogajala na odru, z živo igralsko izvedbo, na malem zaslonu so jo spremljali posnetki originalne predstave, obenem pa je bilo predvajano dokumentarno gradivo, vezano za potek obeh uprizoritev. Zaradi pričakovanega klanja kokoši, ki je povzročilo škandal že na prvi uprizoritvi leta 1969, je pred koncem predstave več gledalcev zapustilo dvorano. Kokoška pa je ostala živa, in če sklepamo po prošnjah in odločnih pozivih iz reškega občinstva, drugačnega konca niti ni bilo mogoče pričakovati. Predstavo so ustvarili in jo izvedli: Aleksandra Balmazović, Gregor Cvetko, Dražen Dragojevič, Lado Jakša, Alja Kapun, Boštjan Narat, Matjaž Pikalo, Dejan Srhoj.

4. septembra pa je bila v HKD na Sušaku uprizorjena predstava Slovensko narodno gledališče, ustvarjena v produkciji zavoda Maska ter po konceptu in v režiji Janeza Janše, ki je bila na 43. Borštnikovem srečanju leta 2008 nagrajena za gledališke inovacije in estetski preboj. Slovensko narodno gledališče je družbeno angažirana predstava in rekonstruira realne zgodovinske dogodke: politične demonstracije, ki so se proti romski družini Strojčan leta 2006 zgodile v Ambrusu. Znana zgodba o spopadu dveh skupnosti je bila tudi osrednja medijska tema, ki jo v predstavi uprizarja gledališka oblika antičnega zbora ter radijskega in televizijskega prenosa. S kombinacijo klasične gledališke forme in sodobne medijske posredo-

Iz predstave *Pupilija, papa Pupilo pa Pupilčki*.
Foto: Marjana Mirković

vanosti, kot piše o tem delu na spletni strani www.maska.si, predstava ustvarja pretresljiv dogodek in znova odpira vprašanje tragedije v današnjem času. Gre za dokumentarno in žal še vedno zelo aktualno predstavo. V celoti temelji na besedilu, ki so ga v resnici izrekli akterji - demonstranti, politiki, ministri, novinarji, predsednik države, člani romske družine. Igralci: Aleksandra Balmazović, Dražen Dragojevič, Janez Janša, Irena Tomažin, Matjaž Pikalo.

Marjana Mirković

4. september SKD Snežnik, Lovran Križarjenje po Kvarnerju

Slovensko kulturno-prosvetno društvo Snežnik iz Lovrana je organiziralo krožno vožnjo po Kvarnerju, z morskim pogledom na Opatijo, Reko ter otoka Krk in Cres. Povabilu na enodnevni izlet se je odzvalo tudi društvo Slovenski dom KPD Bazovica z Reke, **Jasna Zazijal Marušić** pa nam je o tem poslala naslednji prispevek, za katerega se zahvaljujemo in ga objavljamo v celoti.

Prijatelji iz Lovrana (Slovensko društvo Snežnik) in Bazovičani na morju, četrtega septembra 2010

Ujeli smo prekrasen dan, sončen, vroč. Zadnji dih lepega poletja.

Ob devetih smo z Jadero, prelepo Marinkovo ladjo, zapluli po Kvarnerju iz Lovrana, mimo lke, lčičev in Opatije proti Reki. Lepa ladja, ljubezniva posadka in odlična družba. Pesem in smeh so bili prijetni sopotniki. Spremljala sta nas Danijel na harmoniki in Sanjin s trombonom.

Sanjin in Danijel. Foto: Gilio Arbulu

Mimo Reke smo se s pesmijo izognili pihanju tramontane in zapluli proti Krku. Seveda, dvakrat je treba pluti pod mostom. Prva postaja Omišalj. Sprehod, kopanje, kavica in za najpogumnejše še prelepa pot skozi stoleten primorski gozd po Dubcu v staro mesto Omišalj in nazaj.

V Omišlju je bilo kosilo pripravljeno in postreženo. Veselo smo se prijeli dela in ob brnenju motorja pojedli kosilo. Na poti smo se srečali z ladjo Nirvana, polno mladine, pa še lastnega didžeja so imeli na ladji. Vsi so plesali in nam mahali, tudi mi njim. Norci, norci ... dve veseli ladji z različnimi glasbami in plesom, pa vseeno veseli ...

Pristali smo na Cresu. Beli mali mandrač in čudovita plaža. Sprehod, kavica, kopanje.

Najlepši del potovanja, če to lahko rečem, je bil zasebni mali koncert dveh deklic iz Finske. Roosa in Saara Niittymäki (skupaj stari 14 let, mlajša *Ijubica*, stara pet let, igra na majčkeno frajtonarico, starejša *pužika*, stara devet let, igra na malo večjo frajtonarico) iz Ikaalinen na Finskem sta nam priredili nepozaben koncert sredi morja.

Roosa in Saara. Foto: Anita Hromić

Dan se je počasi končal in proti Lovranu smo odpluli polnega srca in prijetno utrujeni.

Hvala organizatorjem, Vasji in Slovenskemu društvu Snežnik iz Lovrana, posadki in glasbi. Jasna Zazijal-Marušič

9. september

FHŠ, Koper

Ohranjanje manjšinskega jezika, delavnica

Delavnica z naslovom Ohranjanje manjšinskega jezika kot skupna odgovornost države, družbe, šole, manjšine, družine in posameznika je potekala v okviru konference z naslovom Slovenski jezik v stiku - Sodobne usmeritve večjezičnega in manjšinskega izobraževanja, ki se je dan pozneje začela na fakulteti za humanistične študije (FHŠ) v Kopru.

Na delavnici, ki jo je vodila profesorica slavistike dr. Ursula Doleschal z univerze v Celovcu, soorganizatorja pa sta bila še predsednica zelene akademije v Celovcu, dr. Mirjam Polzer Srienz, in vodja Avstrijskega znanstvenega inštituta v Ljubljani, dr. Miroslav Polzer, so razpravljali o vplivu zakonodaje na uresničevanje manjšinskih pravic zokroma ohranitev jezika in med drugim ugotovili, da se ne glede na dobre zakone manjšinski jeziki v vseh okoljih, zlasti tam, kjer niso v javni rabi, izgubljujejo. Poudarili so tudi pomen večjezičnega izobraževanja ter spoznavanja manjšin in vključevanja gradiva o njihovem položaju in zgodovini v učne načrte šol.

Marjana Mirković

10.-11. september

FHŠ, Koper

Slovenski jezik v stiku
Sodobne usmeritve večjezičnega in
manjšinskega izobraževanja

Mednarodna konferenca z naslovom Slovenski jezik v stiku - Sodobne usmeritve večjezičnega in manjšinskega izobraževanja je potekala na FHŠ v Kopru, organizirala pa sta jo znanstveno-raziskovalno središče (ZRS) in FHŠ univerze na Primorskem (UP) v sodelovanju z Inštitutom za slavistiko univerze v Celovcu ter filozofsko fakulteto, Inštitutom za narodnostna vprašanja, Avstrijskim znanstvenim inštitutom in Društvom za uporabno jezikoslovje iz Ljubljane. Udeležence sta uvodoma nagovorila rektor UP dr. Rado Bohinc in predsednik RS dr. Danilo Türk.

Kot je ob koncu srečanja v imenu organizatorja

v sklepnih besedah poudarila dekanja FHŠ dr. Vesna Mikolič, je konferenca pokazala, da se večplastnost v hitro spreminjajočem se okolju izraža tudi v jeziku - kar mora upoštevati tudi njegovo poučevanje -, raznolikost večkulturnih skupnosti pa v različnih izobraževalnih sistemih, in vprašanje je, ali gre še za modele. Soočanja na konferenci so prinesla nove pobude, tako za poučevanje kot politiko, njena podpora pa je poleg upoštevanja prakse in strokovnih dognanj nujna za spremembe.

Uvodna predavanja konference so nakazala odprta vprašanja nacionalnih jezikovnih politik v večkulturnih okoljih na področju vzgoje in izobraževanja, predstavila evropske modele dvo- in večjezičnega izobraževanja in izobraževanja v manjšinskih jezikih v Baskiji, Walesu in Vojvodini ter načine, kako se ti sistemi oziroma izobraževalni modeli vključujejo in odgovarjajo na izzive globalne večjezične družbe. Poseben poudarek so namenili izobraževanju slovenskih manjšin v zamejstvu in po svetu ter manjšin v Republiki Sloveniji. Prispevek o poučevanju in ohranjanju slovenščine na Hrvaškem sta pripravili dr. Mihaela Knez s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in urednica Kažipota.

Potekala je tudi okrogla miza z naslovom Ohranjanje manjšinskega jezika kot skupna odgovornost, ki jo je na podlagi delavnice na to temo vodila dr. Ursula Doleschal.

Prispevki s konference bodo objavljeni v posebnem zborniku, ki bo predvidoma do konca leta izšel v založbi Društva za uporabno jezikoslovje.

Marjana Mirković

Dr. Vera Kržišnik Bukič:
Priznati materinščino tudi pripadnikom nekdanje skupne države v RS

Diskusijski prispevek je predstavila tudi dr. Vera Kržišnik Bukič z INV. V njem je med drugim opozorila na nesprejemljiv pokroviteljski odnos slovenske države do slovenske skupnosti na Hrvaškem, ki je *nova manjšina in mora postati subjekt lastnega razvoja*.

Opozorila je tudi na problem materinščine pripadnikov nekdanje skupne države, ki živijo v Sloveniji, kar že več let kritizirajo tudi

organi Sveta Evrope. Po njenih besedah bi bilo pričakovati, da bi imeli Slovenci, ki *tako zelo ljubijo svoj jezik, razumevanje za to, da svoj jezik enako ljubijo tudi drugi narodi - dvesto tisoč pripadnikov nekdanje skupne države, ki tvorijo zelo pomemben delež prebivalstva Republike Slovenije*.

12. september

Jasna Zazijal Marušić: Bazovica 2010, Italija

Vremenska napoved: sončno, brez oblakov in dežja, burja

Udeleženci: 25 članov planinske skupine Bazovica z Reke

Pohod: Bazovica (center)-Kraški rob nad Glinščico (s prečudovitim razgledom na Trst)-Pesek-Kokoš-Gmajna pri Bazovici (pri spomeniku)

Organizatorji pohoda AŠZ Sloga iz Bazovice, nosilec organizacije pohoda Viktor Stopar, ki je organiziral vseh trideset pohodov.

Pohod in proslava so bili organizirani ob 80. obletnici umora štirih mladeničev, Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča, zaradi prizadevanja za spoštovanje vrednot svobode, enakopravnosti in bratstva.

Na pohodu je sodelovalo več kot 600 ljudi.

Slovesnost na gmajni pri spomeniku se je začela s prihodom pohodnikov.

Pohodniki. Foto: Ivo Marušić

Slovesnost se je začela z nagovori. Govoril je tudi slovenski premier Borut Pahor, na pamet, kratko in jedrnato.

Na gmajni je bilo veliko ljudi, starejših, mladih družin in veliko otrok, nekateri v nahrbtnikih in vozičkih.

Pri spomeniku z vencem. Darko Mohar in Mirjana Brumnjak. Foto: Mario Aničič

Po kratkem sprehodu v center Bazovice smo kosili. Organizatorji so zvestim udeležencem podelili plakete. Tudi mi, pravzaprav naš Darko jo je sprejel. Plaketa je na ogled v prostorih Slovenskega doma. In počasi smo že morali domov.

Ob vrnitvi smo se posladkali s sladkami v znani matuljski slaščičarni.

Vidimo se na 36. bazoviškem pohodu!
Jasna Zazijal-Marušič

In še skupinska slika. Foto: Anita Hromin

15. september
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Seja slovenskih manjšinskih svetov

Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka in Primorsko-goranske županije (PGŽ) sta se sešla na tretji redni seji v letu, znova skupno in z običajnim dnevnim redom: pregledom finančnega poslovanja ter realizirane in načrtovane dejavnosti.

Sejo sta izmenično vodili predsednici obeh svetov, Dušanka Gržeta, ki je ob tej priložnosti več pozornosti namenila pripravam za načrtovano odkritje spominske plošče Josipu Gorupu 21. septembra, in urednica Kažipota. Glede aktivnosti je potrjeno, da potekajo v skladu s programom, v teku sta priprava na vrtec in predstavitev brošure o Josipu Kaplanu, ki bo v sodelovanju s Slovenskim domom KPD Bazovica in njegovim pevskim zborom potekala 21. oktobra v dvorani društva. Posvečena bo stoletnici rojstva tega skladatelja, program pa bo poleg predavanja avtorice brošure Lovorke Ruck obogatil še nastop dramskega interpretata KPD Bazovica Alojza Usenika s pesmijo Lirični portret skladatelja profesorja Josipa Kaplana. Pri koncu je tudi urejanje brošure o slikarki Boženi Vilhar kot drugem zvezku zbirke Slovenski prispevek k županijski dediščini. Brošuro bo znova oblikoval akademski slikar Rok Zelenko, avtorica pa je mag. Daina Glavočič. Končujejo se tudi priprave na knjigo o Ivanu Brajdiću avtorice mag. Karmen Delač Petković, katere izid bosta finančno podprla oba sveta.

Na seji je bila izrečena tudi posebna zahvala članici Jasni Zazijal Marušič za marljivo spremljanje dogodkov in Aniti Hromin za enako vestno fotografiranje.

Seja se je končala z dogovorom o prihodnjem sestanku na začetku decembra.
Marjana Mirković

17. september
Zarja, Bazovica, Italija
Primorska poje

Letošnja, 41. revija pevskih zborov Primorska poje, ki je od februarja do aprila na slovenske

odre pripeljala več kot 8500 pevcev in 216 zborov, je bila posvečena dvema pomembnima jubilejema: osemdesetletnici ustrelitve bazoviških junakov, prvih žrtev fašističnega nasilja na Primorskem, in devetdesetletnici požiga Narodnega doma v Trstu. Sklepni koncert je zato izjemoma potekal septembra in v nabito polni veliki dvorani športnega centra Zarja v Bazovici je bilo posebno slovesno, lepo pa je bilo videti tudi precej mladih.

Nastopili so zbori: društva Lipa iz Bazovice (MePZ) pod vodstvom Tamare Ražem Locatelli, pevke zbora Rože iz Nove Gorice, ki jih vodi Andreja Lucijan, zbor KPD Bazovica z Reke z novo zborovodkinjo Majo Dobrila, pevci zbora Srečka Kosovela iz Ajdovščine pod vodstvom Nadje Bratina in Partizanski pevski zbor Pinka Tomažiča iz Trsta s Pio Cah, ki je na koncu skoraj dveurnega programa dirigirala tudi navdušenemu občinstvu, ki je skupaj z zborom na odru zapelo Vstajenje Primorske. Obiskovalci, zelo zadovoljni z obiskom, so lepo sprejeli in s ploskanjem nagradili tudi preostale zборе, posebnih pohval pa je bil med samim nastopom deležen zbor KPD Bazovica (*Vsa čast! Dobri sol!*), zlasti pa njegova nova zborovodkinja Maja Dobrila (*Tako mlada, ampak ji gre! Pravi angelček!*).

Večer je v duhu borbenih in partizanskih pesmi sklenilo veselo druženje, ki so se mu pridružili tudi člani Slovenskega doma KPD Bazovica.

Soorganizator nastopa v Bazovici je bilo tudi domače društvo Lipa iz Bazovice, njegova predsednica Tatjana Križmančič nam je ob tej priložnosti med drugim povedala, da se lažje lotevajo organizacije dogodkov, odkar imajo na uporabo dvorano športnega centra Zarja. Povedala je, da je spomin na bazoviške junake

MePZ KPD Bazovica in Maja Dobrila.
Foto: Dionis Jurič

v vasi še zelo občuten, da pri pripravi dogodkov ljudje zelo radi priskočijo na pomoč, in to tudi mladi, ki jih je čedalje več, zlasti v zborih in pri prepevanju borbenih pesmi. To prijetno preseneča tudi njo in dokazuje, da so mladi dobro seznanjeni z zgodovino.

Marjana Mirković

Prispevek o nastopu MePZ KPD Bazovica nam je poslal tudi predsednik zbora Vitomir Vitaz:

V petek, 17. septembra, se je naš zbor udeležil nastopa v Bazovici (športni center Zarja) pri Trstu, ki je bil posvečen 90. obletnici požiga Narodnega doma v Trstu in 80. obletnici poboja bazoviških junakov. V programu so sodelovali še: MePZ Lipa Bazovica, ŽePZ Rože Nova Gorica, MoPZ Srečko Kosovel Ajdovščina in TPPZ Pinko Tomažič iz Trsta z izbranimi programi. Naš je zbor je ob tej priložnosti zapel: Žirovnikovo Večernico, Venturinijevo Pohojeno travco (solist Boris Rejec), Vasilija Mirka Kukavico in Kolaričev Miruj, miruj srce moje. Glede na to, da se je naš stari dirigent Franjo Bravdica zaradi zdravstvenih razlogov poslovil od nas, je zboru dirigirala Maja Dobrila z zelo uspešnim debijem, za kar je bila nagrajena z dolgim in toplim aplavzom, zbor pa je kot bis zapel še Foersterjevo Ljubezen do domovine. Prireditvev se je končala s prijetnim druženjem in pesmimi ob prigrizku, ki so ga pripravili domačini.

Vitomir Vitaz

Maja Dobrila

Maja Dobrila je diplomirana glasbenica z diplomom glasbene akademije v Zagrebu. Različno umetniško izražanje jo je zanimalo že med šolanjem, zato je sodelovala na številnih glasbenih nastopih in uprizoritvah, kot solistka in v skupinah, se v plesu in igri izobraževala na vrsti delavnic na Hrvaškem, v Srbiji, Makedoniji, Bosni in Hercegovini in Italiji. Med najpomembnejše za njen umetniški razvoj, kot je zapisala v svojem kar šest strani dolgem življenjepisu, uvršča ustvarjalce, kot so Alexey Taran, Howard Katz, Birgit Weiger, Virag Dezso, Ide van Heiningenom, Mila Čuljak, Kate Foley, Gordan Svetopetrić, Žak Valenta. Diplomirala je tudi na akademiji MAPA (Moving Academy for Performing Arts) v Beogradu.

Sodelovala je tudi kot izvajalka in (so)avtorica na plesnih in gledaliških festivalih, bila umeetniški vodja in pobudnik Studia gledališkega raziskovanja in drame v Srbskem kulturnem društvu Prosvjeta, vodila otroško dramsko skupino Čudesni oblačak in zbor Sv. Nikola. Maja Dobrila, tudi štipendistka Mesta Reka, je za svojo obsežno in pestro dejavnost prejela že več nagrad in priznanj.

Marjana Mirković

Maja Dobrila. Foto: Sanja Kuveljčić

18. september Tomo Šajh: Primorska proslava v Ilirski Bistrici

V soboto, 18. septembra, je bila na Hribu svobode v Ilirski Bistrici osrednja primorska proslava ob 65. obletnici konca druge svetovne vojne. Proslava je bila združena s praznovanjem 15. septembra, državnega praznika, s katerim v Sloveniji praznujemo priključitev Primorske k matični domovini leta 1947.

Glede na to, da se je slovenska vlada v času krize in recesije odločila, da bo poslej organizirala in financirala prireditve ob primorskem in prekmurskem prazniku le vsakih pet let, sta se organizacije letošnjega praznovanja državnega praznika lotili občina Ilirska Bistrica in ilirskobistriško Združenje borcev za vrednotenje narodnoosvobodilnega boja. V imenu domačinov je zbrane na proslavi in goste pozdravil Anton Šenkinc, župan občine Ilirska Bistrica.

Kljub izjemno slabemu vremenu in močnemu deževju, ki je tiste dni povzročilo obilne poplave po Sloveniji, se je proslave udeležilo veliko ljudi iz vseh koncev Primorske in italijanskega zamejstva. Na presenečenje domačinov pa se je proslave na Hribu svobode udeležil ves

slovenski vrh: predsednik države Danilo Türk, predsednika državnega zbora in vlade Pavel Gantar in Borut Pahor ter nekateri ministri. Med gosti je bil deležen posebnega pozdrava udeležencev proslave Janez Stanovnik, predsednik slovenske borčevske organizacije. Proslave so se udeležili tudi župani nekaterih primorskih

občin ter predstavniki sosednjih občin in anti-fašističnih združenj iz Republike Hrvaške.

Udeleženci so z dolgim aplavzom pozdravili nekdanjega predsednika Slovenije Milana Kučana, ki je bil slavnostni govornik. Kučan je poudaril, da brez NOB ne bi bilo svobodne Primorske, brez Primorske pa ne bi bilo samostojne Slovenije. V bogatem kulturnem programu, ki ga pripravil in povezoval Franc Gombač, so nastopili domači pevci, godci in folkloristi ter kot gost ženski pevski zbor Kombinat iz Ljubljane.

Ilirska Bistrica ni bila po naključju izbrana za kraj proslave, saj so na njenem širšem območju potekali siloviti boji med enotami IV. armade tedanje Jugoslovanske armade in vojniki 97. nemškega korpusa. Ta velika nemška formacija je 3. maja 1945 zapustila Reko ter se poskušala prek Ilirske Bistrice in Postojne prebiti v središče Slovenije in naprej na avstrijsko Koroško, kjer bi se predali Anglo-Američanom. V Ilirski Bistrici je orožje položilo kar 16.000 nemških vojakov z vsem častniškim kadrom vred. V bojih, ki so se končali s podpisom nemške kapitulacije 7. maja 1945, je imel 97. korpus 1500 mrtvih, na partizanski strani pa so pokopali 500 borcev.

Tomo Šajh

Slika s proslave v Ilirski Bistrici. Foto: Leo Caharija, Primorske novice

19. september
Viškovo
Matejna, nastop FS KPD Bazovica

Na krajevnem prazniku Matejna, štiridnevni proslavi zaščitnika občine Viškovo, se je zbralo tri tisoč udeležencev - domačinov in prijateljev iz Hrvaške in zamejstva. Nekateri so se pomerili v športnih tekmovanjih in predstavili na kulturnih prireditvah.

V nedeljo, 19. septembra, je bilo na vrsti Viškovo prelo, na katerem je nastopilo 17 folklornih skupin iz BiH, Makedonije, Nemčije, Avstrije, Slovenije in Hrvaške, med njimi tudi folklorna skupina KPD Bazovica z Reke v spremstvu harmonikarja Ivana Simiča.

Za vse udeležence so domačini dobro poskrbeli s hrano in osvežilnimi pijačami.

Žal je po maši skoraj nenehoma lilo, zato ni bilo procesije po mestu. Med občinstvom smo se sprehodili le od šole do velikanskega šotora, kjer smo nastopali. Zagotovo nas je bilo lepo videti v različnih narodnih nošah. Naš nastop je bil odličen; venček slovenskih plesov je zbudil pozornost številnih gledalcev in poželi smo močan in dolg aplavz!

Anita Hromin

Na odru. Foto: Tolja Hromin

20. september
Koordinacija manjšinskih svetov Mesta Reka

Kot nam je sporočil podpredsednik Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka Boris Rejec, se je koordinacija svetov narodnih manjšin Mesta Reka, ki jo vodi Mensur Ferhatović, sešla na šesti seji. Razpravljali so o delu odbora za manjšine Mesta Reka, dinamiki financiranja svetov in pripravah na ljudsko štetje in manjšinske volitve prihodnje leto. Na se-

stanku so bili navzoči Mensur Ferhatović (Svet bošnjaške narodne manjšine), Dragutin Lakić (Svet črnogorske narodne manjšine), Valeria Torić (Svet madžarske narodne manjšine), Suada Shahini (Svet albanske narodne manjšine), Mihailo Davčevski (Svet makedonske narodne manjšine) in Boris Rejec (Svet slovenske narodne manjšine).

Po sprejemu zapisnika 5. seje so spregovorili o delu odbora za manjšine Mesta Reka, katerega člani so Mensur Ferhatović, Suada Shahini in Mihailo Davčevski. Ti so izrazili zadovoljstvo z delom predsednice Tee Čaljkusić Mance, zamerijo le, da je obravnavi manjšinske problematike namenjeno premalo časa. Sprejeli so sklep, da se bodo zavzeli za potek sej v popoldanskih urah, kar bi tudi članom, ki so v službah, omogočalo udeležbo.

Glede dinamike financiranja svetov so izrazili nezadovoljstvo nad dosedanjim načinom izplačevanja stroškov svetom, zaradi zamud, ki trajajo celo že tri mesece. Na račune svetov redno prihajajo le nakazila za mesečne nagrade članov, vse drugo zamuja. Na seji so zato predlagali vrnitev prejšnjega načina financiranja, torej rednih donacij vnaprej. Beseda je tekla tudi o popisu prebivalstva, ki bo prihodnje leto, in motiviranju ljudi za opredeljevanje po narodnostni podlagi, kmalu pa bodo aktualne tudi priprave na manjšinske volitve, prav tako leta 2011.

Poudarili so tudi pomen zakona, ki bi pripadnikom manjšin, z izjemo srbske, omogočil uresničevanje pravice do dvojnega glasovanja na volitvah.

Kot je še povedal Boris Rejec, so na seji soglasno zavrnilo dopis predsednice Sveta srbske narodne manjšine Mesta Reka Darinke Janjanin (sicer dolgoletne uspešne aktivistke in dobre poznavalke manjšinske problematike, ki je koordinacijo svetov na mestni ravni med svojim predsedovanjem v prejšnjem mandatu uspela uvrstiti med prepoznavne in spoštovane dejavnike na tem področju na Reki, op. ur.) reške-mu županu Obersnelu, češ da je nekorekten in podcenjuje delo koordinacije (?). Z vsebino in oceno omenjenega dopisa je navzoče seznanil predsednik koordinacije Mensur Ferhatović.

Marjana Mirković

21. september
Riva 10/Trg 11. Hrvaške brigade, Reka
Spominska plošča Josipu Gorupu

Predsednica Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka Dušanka Gržeta in reški župan Vojko Obersnel sta 21. septembra v središču mesta odkrila spominsko ploščo Josipu Gorupu. Postavljena je na vogalu Trga 11. Hrvaške brigade in Rive 10, na poslopju, ki ga je leta 1874. dal zgraditi Josip Gorup kot Grand hotel Europe in je s svojo veličastno podobo spremenil videz mesta. Reški župan je v svojem nagovoru spomnil na obsežno gradbeno dediščino Josipa Gorupa na Reki in pri tem poudaril čudovit mavzolej Gorup na reškem pokopališču Kozala, delo kiparja Ivana Rendića, ki je tudi vpisan v Register kulturnih dobrin RH in v celoti obnovljen, za kar je Mesto Reka leta 2007 namenilo več kot dvesto tisoč evrov. Kot je med drugim poudaril župan, napis na grobnici Gorup, ki je v hrvaščini in slovenščini, priča, da je Reki do dandanes uspelo ohraniti duha takratnega več-kulturnega in večnarodnostnega okolja.

Navzoče je pozdravil tudi novi vodja konzularnega oddelka veleposlaništva RS v RH konzul Gregor Klemenčič, dogodka pa se je udeležila tudi sekretarka na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Breda Mulec.

Po odkritju je bila v dvorani mestne hiše predstavitev časopisa za slovensko krajevno zgodovino Kronika, posvečenega rodbinama Kalister in Gorup. Predstavili so ga urednik dr. Miha Preinfalk in avtorji mag. Janko Boštjančič, dr. Vesna Bučič, mag. Daina Glavočič in dr. Irvin Lukežič. Pri pripravi Kronike sta s finančno in drugo podporo sodelovala tudi sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka in Primorsko-goranske županije, ki sta bila tudi organizator dogodka.

Na njem je bila navzoča tudi Angelika Hribar iz Ljubljane, avtorica članka v Kroniki, namenjenega družini in potomcem Josipa Gorupa. Ob tej priložnosti nas je seznanila z zanimivim podatkom, da je družina Gorup, ki je omenjena v hrvaškem leposlovju (npr. v romanu Isušena kaljuža Janka Polić - Kamova), našla prostor tudi v slovenski literaturi: usoda Gorupove vnukinje Ksenije Hribar je namreč navdihnila slovenske-

ga pisatelja Draga Jančarja za lik Veronike v njegovem zadnjem romanu z naslovom To noč sem jo videl.

Kot nam je sporočila Nadja Terčon iz piranskega Pomorskega muzeja Sergej Mašera, je 21. septembra v Ljubljani skupaj z dr. Andrejem Rahtenom predstavljala knjigo Tvorci slovenske pomorske identitete, v kateri je tudi kratka biografija Josipa Gorupa, in ob tej priložnosti omenila tudi sodajšnje odkritje spominske plošče na Reki.

Novica o dogodku na Reki je bila objavljena v Novem listu, Delu, Primorskih novicah, reškem brezplačniku Moj grad, na HRT v TV-oddaji Prizma, lokalni TV-postaji Kanal Ri ter spletnih straneh Mesta Reka, veleposlaništva RS v RH ter Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Marjana Mirković

Dušanka Gržeta in Vojko Obersnel. Foto: Daina Glavočič

Ploščo je tepo oblikovala Dušanka Gržeta.
Foto: Anita Hromin

Daj babi kunu! Vsi vedo, kdo je bil Gorup.
Foto: Anita Hromin

Prispevek o dogodku nam je poslal tudi član slovenskega manjšinskega sveta na županijski ravni Dimitrij Jelovčan Bulatović

Na Reki so odkrili spominsko ploščo enemu najuglednejših prebivalcev našega mesta ob koncu devetnajstega stoletja, Josipu Gorupu, Rečanu slovenskega rodu, ki je s svojimi podjetniškimi podvigi v drugi polovici devetnajstega stoletja dosegel velik ugled tudi v mednarodnem pogledu. Ravno podjetnost in poslovni duh sta razlog, da tega moža, čigar ime je v reški zgodovini vpisano na vidnem mestu, nekako štejemo za predhodnika sodobnih poslovnežev, na kar spominja tudi spominska plošča, postavljena na poslopju nekdanjega *Grand hotela Europe*, največičastnejši zgradbi, ki jo je dal zgraditi Gorup in v kateri so danes državni uradi.

Predvsem je pomembno najprej reči nekaj več besed o samem Gorupu. Josip Gorup pl. vitez Slavinjski se je rodil leta 1934 v Slavini pri Pivki. Po očetovi smrti mu je pomagal bogati stric Janez Kalister iz Trsta, ki je finančno podprl njegovo šolanje. Gorup se je kmalu zaposlil v stričevem podjetju ter med drugim vodil gradnjo železniške proge Maribor- Celovec, podatki pa kažejo, da je bil včlanjen tudi v slovensko Narodno čitalnico v Trstu. Ko je spoznal, da postaja Reka čedalje pomembnejše središče na območju Avstro-Ogrske, se je odločil za preseelitev v te kraje in že na začetku sedemdesetih let devetnajstega stoletja začel svoj profesionalni vzpon. Vlagati je začel v različna podjetja, finančno podpiral razvoj podjetij na območju mesta ter začel svojo lastno podjetniško pot. Gorup se je kot pravi gradbeniški vizionar odločil financirati tudi impresiven hotel Evropa na reški rivi, tik ob morju, za projektanta pa je izbral znamenitega tržaškega arhitekta Giuseppeja Brunija. Gorup je z željo, da bi Reka v arhitekturnem pogledu postala reprezentančno-mediteransko središče v tem delu Evrope, financiral gradnjo klasicističnih stanovanjskih objektov na območju Mlake, lastno družinsko vilo s konjušnico - danes je v njej Onkološka ambulanta KBC Reka -, v gradbeno dediščino družine Gorup pa sodi tudi poslopje Slovenskega doma KPD Bazovica, nekdanja družinska vila Gorupovega sina Milana.

Postavitve spominske plošče Josipu Gorupu na pročelje nekdanjega hotela Evropa je najlepši mogoč poklon v počastitev tega velikega Slovenca - reški župan Vojko Obersnel in predsednica sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka Dušanka Gržeta sta poudarila Gorupovo neizbrisno sled v reškem gospodarstvu in graditeljstvu. Dušanka Gržeta je ob tej priložnosti poudarila, da je Gorup vizionarsko prepoznal obsežen potencial Reke ter sklenil tu zgraditi moderni Hotel Evropa, kar je v marsičem prispevalo k vizualni identiteti, lepoti, in tudi pomenu našega mesta. Zaradi Gorupa je Reka dobila hotel, ki je kmalu postal središče celotnega družbenega življenja mesta ter osrednje prizorišče mestnih dogodkov.

Odkritju plošče je sledila predstavitev Kronike, posvečene družinama Kalister in Gorup, na kateri so sodelovali avtorji mag. Janko Boštjančič, urednik dr. Miha Preinfalk, dr. Vesna Bučič, mag. Daina Glavočič in dr. Irvin Lukežič. Dr. Vesna Bučič je navzoče seznanila z manj znanimi informacijama o življenju Josipa Gorupa. Po navezavi stikov z njegovimi potomci je zbrala vrsto dragocenih informacij o družinskem drevesu Josipa Gorupa, ki se mu je v dveh zakonih rodilo 14 otrok, ki so vsi preživeli, kar takrat ni bilo pogosto. Gorup je bil v pravem pomenu besede družinski človek, prizadeval si je za povezanost in družinski sklad, in svojim otrokom, pozneje pa vnukom dajal veliko ljubezni. Mag. Daina Glavočič je predstavila Gorupovo najboljšo gradbeno dediščino, s posebnim poudarkom na veličastni grobnici, ki jo je po Gorupovem naročilu na Kozali izdelal kipar Ivan Rendić in je zaradi vrednosti tudi zakonsko zaščitena. Mavzolej priča tudi o Gorupovi multikulturalnosti, glede na to, da so napisi v dveh jezikih, hrvaškem in slovenskem. Dr. Irvin Lukežič je zelo zanimivo predstavil osebno korespondenco Josipa Gorupa in Ivana Hribarja, gradivo, ki je vir zelo zanimivih podatkov o njegovem življenju: iz pisem, namenjenih ljubljanskemu županu Ivanu Hribarju, lahko vidimo, da je bil Gorup zelo podjeten, sposoben, pa tudi pristrčen v odnosu do svojih prijateljev in kolegov. Da ne ostajamo le pri Gorupovem podjetniškem duhu, je pomembno poudariti, da si je ta veliki mož zelo prizadeval tudi za izobraževanje mladih. Kot mecen in dobrodelnik je podpiral izobraževanje velikega števila manj premožnih mladih. Josip Gorup je

nedvomno enkratni pojav v reški zgodovini - ta meščan slovenskega rodu je Reki in reškemu prebivalstvu marsikaj dal in postavitev plošče je zato za mesto zelo pomembno. Dimitrij Jelovčan Bulatović

Dr. Miha Preinfalk, dr. Vesna Bučić, mag. Daina Glavočić, dr. Irvin Lukežič, mag. Janko BOštjančič in urednica Kažipota. Foto: Anita Hromin

22.-26. september
Etnosmotra, Reka

Program letošnje prireditve Etnosmotra, že 14. po vrsti, v organizaciji Mesta Reka in pod pokroviteljstvom ministrstva za kulturo RH, so napovedali na konferenci za medije v reškem Ri-centru. Začela se je v *Circolu*, s predstavitvijo zbirke makedonskih pesmi v italijanščini, nadaljevala pa s tribuno o manjšinski problematiki, festivalom otroške poezije, šahovskim turnirjem in folklorno revijo. V okvir Etnosmotre je koledarsko sovpadla tudi slovesnost ob spominski plošči Josipu Gorupu, ki jo je 21. septembra v organizaciji Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka, skupaj z njegovo predsednico Dušanko Gržeta, odkril reški župan Vojko Obersnel, tako da je predstavniča njegovega urada Ksenija Linić v napoved o Etnosmotri uvrstila tudi ta dogodek.

Tribuna z naslovom Manjšinske skupnosti - znosnost je potekala 24. septembra v mestni hiši, vodil jo je dekan reške pravne fakultete dr. Miomir Matulović, udeležil se je tudi reški župan Vojko Obersnel, sodelovali pa so svetovalka v uradu ministrstva za pravosodje RH za spremljanje prakse in zastopnost pred evropskimi sodišči Iva Ivanišević, dr. Vesna Crnić Grotić z reške pravne fakultete in članica Odbora strokovnjakov Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih, profesor na fi-

lozofskih fakultetah mariborske in reške univerze dr. Nenad Miščević in profesor na reški filozofski fakulteti dr. Elvio Baccarini.

V istih prostorih so pozneje predstavili še knjigo Dimitrija Popovića o treh biblijskih ženskah, Mariji Magdalenii, Juditi in Salomi.

Vstop na vse prireditve je bil prost, kot posebnost programa 14. Etnosmotre pa je Višnja Višnjić - Karković z mestnega oddelka za kulturo napovedala Festival otroške poezije narodnih manjšin, ki so ga izpeljali na OŠ Dolac v sodelovanju z reško podružnico srbskega kulturnega društva *SKD Prosvjeta*. Na njem so gostovali Vasil Tocinovski, Mario Schiavatto in Jovica Đurđić. Letošnja folklorna revija je potekala v nedeljo, 26. septembra, v Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku, nastopilo pa je šest narodnih orkestrrov in pet folklornih skupin.

Slovensko manjšino je v soboto v prostorih Skupnosti Albancev predstavila razstava fotografij z naslovom *Realnost naših objektivov*, fotografske skupine Slovenskega doma KPD Bazovica, ki jo vodi mentor Istog Žorž, sodelovali pa so še Petra Aničić, Andrea Čučić, Ilija Dadasović, Jasmina Dlačić, Anita Hromin, Dionis Jurić, Morana Lalić, Marica Mačkić, Ivona Novaković, Franko Pavešić, Ira Petris, Borana Stanisavljević in Lea Stilin.

Realnost naših objektivov

Fotografska skupina je začela delovati leta 2006. Člani se od takrat redno srečujejo, učijo o fotografiji, izmenjujejo izkušnje, fotografirajo in razstavljajo. Zadnja štiri leta je skupina organizirala več skupnih razstav. Zaradi interesa tujega občinstva so bile nekatere postavljene tudi v sosednjih državah (Slovenija, Bosna

Jasmina Dlačić, Bitoraj 2008.

in Hercegovina). Več razstav je bilo tematsko povezanih z Reko in njeno okolico, tema ene izmed njih je bil tudi Reški karneval.

Ljubezno do fotografije in podpora matičnega društva sta članom fotografske skupine ponudila priložnost, da se v obilici izvrstnih fotografij odločijo za izbor in postavijo razstavo, na kateri se bodo pokazali v najboljši luči.

Izbrane fotografije predstavljajo kratka duhovna potovanja vsakega izmed avtorjev, obiskovalce pa vabijo, naj se preпустijo trenutku in dovolijo, da jih pogled na posneti kader odpelje daleč stran, je v katalogu med drugim zapisala Petra Aničić.

Marjana Mirković

22. september

Mestna hiša, Reka

Zakaj potrebujemo izobraževanje za
človekove pravice, mir in nenasilje

V organizaciji Sveta srbske narodne manjšine Mesta Reka in v sodelovanju z mestnim oddelkom za vzgojo in šolstvo, ki ga vodi Branka Renko Silov, je potekala zanimiva okrogla miza z naslovom Zakaj potrebujemo izobraževanje za človekove pravice, mir in nenasilje. Kot je med drugim poudarila predsednica srbskega manjšinskega sveta Darinka Janjanin, prekaljena in dolgoletna aktivistka na tem področju, gre za aktualno temo, zlasti v zadnjem času, po predstavitvi Nacionalnega okvirnega kurikula za predšolsko vzgojo in izobraževanje ter splošno obvezno in srednješolsko izobraževanje, po katerem so človekove pravice še naprej prepuščene morebitni dobri volji, motivaciji in (ne)kompetentnosti ravnateljev ali posameznih profesorjev. Darinka Janjanin tudi opozarja na porazne ugotovitve raziskovanj, ki so jih izvedle ugledne nevladne organizacije, predvsem Center za človekove pravice iz Zagreba.

Odmevno in zanimivo razpravo je vodila Darinka Janjanin, sodelovali pa so profesor filozofske fakultete v Zagrebu dr. Žarko Puhovski, načelnica oddelka v Uradu za človekove pravice pri Vladi RH Višnja Ljubičić, vodja oddelka za raziskovanje in informiranje pri Centru za človekove pravice Jagoda Novak, ki je predstavila tudi nedavno objavljeno publikacijo Človekove pravice v osnovnih šolah - teorija in praksa, nastalo po lanskem raziskovalnem projek-

tu centra, Diana Batinić iz Foruma za svobodo vzgoje iz Zagreba in Gordana Frol iz osnovne šole Vežica, sicer vodja Strokovnega sveta za demokratično državljanstvo v osnovnih šolah Primorsko-goranske županije. Mario Bajkuša iz Foruma za svobodo vzgoje je predstavil projekt: Integralno državljanstvo izobraževanje.

Kot kažejo rezultati raziskave z naslovom Človekove pravice v osnovnih šolah - teorija in praksa, ki jo je izvedel in predstavil Center za človekove pravice, v hrvaških šolah ni dovolj vsebinskega gradiva, ki bi otroke pripravil na to, da postanejo odgovorni državljani. Izobraževalni sistem ne deluje odprto in demokratično, učitelji in ravnatelji pa se ne čutijo dovolj kompetentnih, pa tudi motivirani niso, da bi poučevali otroke o temah s področja človekovih pravic.

Branka Renko Silov je v pozdravnih besedah zato spomnila, da Mesto Reka osem let finančno podpira izobraževanje prosvetnega kadra v programih Foruma za svobodo vzgoje in pripeva k njegovi pripravi na neizogibno uvedbo vzgoje in izobraževanja o človekovih pravicah in demokratičnem državljanstvu.

Omizja so se udeležili številni ravnatelji reških šol, predavatelji in strokovni sodelavci ter v razpravi opozorili na uvedbo predmeta Vzgoja in izobraževanje za človekove pravice in demokratično državljanstvo v formalni vzgojno-izobraževalni sistem RH. To omenjeni nacionalni kurikulum sicer predvideva, kar je tudi skladno s temeljnimi kompetencami Evropske unije, treba pa je izdelati podrobno strategijo za njegovo uvedbo.

Omizja se je udeležil tudi predstavnik češke narodne manjšine v PGŽ Antun Toni Řehák, ki se mu zahvaljujemo za poslano oceno. Zaradi aktualnosti pomembne teme je pohvalil organizatorja in sodelujoče ter opozoril na dejanske razmere v družbi in prevladujočo raven demokratičnosti. *Ta je pomembnejša kot vzgoja sama, kajti zgledi v družbi so tisti, ki vlečejo, pravi. Šole demokracije bodo »šle skozi« kot verouk. Otroke se sili k verouku, oni pa vse bolj zavračajo vero! ... Šola bi morala otroke učiti o zgodovini, o partizanih in ustaših, enako o srbskem kot hrvaškem pogledu na Vukovar, o četnikih in braniteljih ipd. Otrok se*

*mora naučiti tudi odgovarjati, da bi pokazal, česa se je naučil. Katero stališče pa bo vzel za svoje, je izključno njegova stvar. Nihče nima pravice, da mu kar koli vsiljuje, le objektivna dejstva. Zgodovine se ne sme potvarjati, še poudarja Antun Toni Rēhák in kot primer naveda nedavno objavljeno knjigo Jezik i nacionalizam dr. Snježane Kordić (knjiga je tudi zaradi stališča, da sta hrvaščina in srbsščina isti jezik, nedavno močno razburila duhove, op.ur.). Vsa-ko okolje bi moralo predstavljati tudi manjšine, ki tam živijo. Na omizju je bilo slišati celo to, da zadnje prečiščeno besedilo ustave RH ne omenja, da je RH sekularna država - to navedbo da so pozabili prepisati. Antun Toni Rēhák svojo oceno omizja sklene s pohvalo srbskemu manjšinskemu svetu in Darinki Janjanin, saj se je prvič zgodilo, da je neki manjšinski svet odločneje zakoračil v teme, ki niso neposredno manjšinske narave, a manjšine nadvse zadevajo. Tako bi veljalo poseči tudi na druga področja, meni. Če ne drugače, pa na silo, ali, kot pravi mag. Antonija Petričević z zagrebške pravne fakultete, *nametnimo se!**

Marjana Mirković

je. Člani društev iz Splita, Šibenika in Karlovca bodo nameščeni v hotelu Excelsior v Lovranu, iz Dubrovnika in Osijeka v opatijskem hotelu Bristol, iz Zadra in Varaždina pa v Villi Elsa. Osrednje druženje se bo začelo ob 18. uri, z večerjo, glasbo, plesom in druženjem.

Marjana Mirković

Park pred Vilo Angiolina v Opatiji. Foto: Marjana Mirković

2.-3. oktober
Odpoved: Izlet planinske skupine na Hahliče

Izlet je odpovedan zaradi srečanja vseh slovenskih društev na Hrvaškem, ki bo 2. oktobra v Lovranu. Za izredno zanimiv izlet bomo poskušali najti termin v naslednjem letu.

Darko Mohar

2. oktober, 18.00
Etno-društvo Prepelin'c, Delnice
Neda Krvavica, razstava slik

Profesorica zgodovine Neda Krvavica, rojena Delničanka, s prebivališčem v Brežicah, se bo predstavila s samostojno likovno razstavo, ki jo bo popestril nastop reško-delniške skupine *Kej se, kaj se*.

Neda Krvavica je delala v osnovnih in srednjih šolah po Hrvaškem in v Sloveniji, kjer že dolgo živi in ustvarja. Zadnjih petnajst let je članica likovnega društva Brežice, znanje na tem področju pa si je pridobila na tečajih in likovnih kolonijah pod mentorstvom slikarjev Mojce Barbič, Vlada Cedilnika, Cvetke Miloš in Rajka Čubra. Za seboj ima vrsto razstav pa tudi pri- znanj in nagrad. Ustvarja v različnih tehnikah

NAPOVED OKTOBER

2.-3. oktober
Hotel Excelsior, Lovran
Vseslovensko srečanje

Sedmo srečanje vseh štirinajstih društev, ki delujejo v okviru Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, bo tokrat potekalo v slikovitem Lovranu. Ob tej priložnosti se bodo vodilni predstavniki društev sešli tudi na enournem delovnem sestanku s predsednikom krovne organizacije Darkom Šoncem.

Srečanje organizira Zveza slovenskih društev na Hrvaškem v sodelovanju s Slovenskim kulturno-prosvetnim društvom Snežnik iz Lovrana, ki ga vodi Vasja Simonič. Pripravili so program, ki najprej predvideva sprejem društev po skupinah v prostorih SKD Snežnik, na naslovu Stari grad 53 v starem jedru mesteca. Tam se bodo obiskovalci okrepčali in ob spremljevalcih nadaljevali pot z enournim potovanjem po morju in ogledom Lovrana ter Opatije z lad-

- olje na platnu, akril, pastel, kreda. Tematsko jo najbolj privlačijo portreti, pri upodabljanju katerih ji uspeva na platno prenesti intimo in občutje portretirancev.

Marjana Mirković

6. oktober, 10.00

Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Konzularni san

Kot je napovedal vodja konzularnega oddelka na veleposlaništvu RS v RH konzul Gregor Klemenčič, bo prvo sredo v oktobru po več mesecih znova potekal konzularni dan na Reki. Potrdil nam je, da bodo sprejemali tudi vloge za pridobitev dovoljenja za začasno prebivanje iz naslova študija in da bodo v sodelovanju z vsemi društvi pripravili razpored konzularnih dni za prihodnje leto za vso Hrvaško.

Marjana Mirković

6. oktober, 18.00

UK Maribor
Slovenci v Varaždinu

V Univerzitetni knjižnici (UK) Maribor bodo ob 200. obletnici rojstva slovenskega pesnika Stanka Vraza odprli dve knjižni in likovno razstavo Slovenci v Varaždinu.

V knjižnem razstavišču UKM bosta na ogled knjižni razstavi z naslovoma Slovenci na varaždinski gimnaziji in Dela Slovencev v varaždinski knjižnici ter Stanko Vraz - naš in vaš. Ob tem bo potekala še likovna razstava Bidermajer in slovenska portretista na Hrvaškem. Dogodek bo odprl predsednik KPD Slovenskega doma Zagreb Darko Šonc.

Po besedah avtorice projekta Vlaste Stavbar bodo predstavljeni Slovenci iz vzhodnoštajerskega dela, ki so bili v 19. stoletju dijaki varaždinske gimnazije. Teh je bilo takrat okoli 500, na razstavi pa bo predstavljenih okoli 30, ki so kot šolniki, zdravniki, narodni buditelji, politiki ali jezikoslovci politično ali kulturno delovali na tem območju. Ob tem bo predstavljenih tudi deset profesorjev, ki so poučevali na varaždinski gimnaziji.

S številnimi izmed njih je prijateljeval Stanko Vraz, povezani so bili v krogu ilirizma, pozneje pa tudi v okviru Vrazovega krožka v Gradcu, kamor so odšli študirat.

V likovnem razstavišču pa bodo predstavljeni še portreti varaždinskega plemstva 19. stoletja, ki sta ga takrat portretirala slovenska slikarja Matija Brodnik in Mihael Stroj, ki je bil tudi Vrazov sorodnik. Več: www.rtv slo.si

Marjana Mirković

10. oktober

Izlet na Brione

Slovenski dom KPD Bazovica organizira izlet na Brione za svoje aktivne člane. Izlet bo enodnevni, na programu pa bo ogled naravnih in kulturnih znamenitosti.

16. oktober, 18.30

Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Pod vaško Lipo

Kulturno društvo Rak Rakek bo pripravilo celovečerni program z naslovom Pod vaško lipo. Z nastopi se bodo predstavile dramska, plesna in pevska skupina društva.

Kot je zapisano na spletni strani društva, je KD Rak nastalo leta 2002 zaradi rastoče potrebe po obnovitvi kulturnega življenja na Notranjskem. V kraju, ki ga je zaznamovala bogata ustvarjalna zgodovina in obstoj številnih uspešnih dejavnosti, so po osamosvojitvi zamrle kulturne dejavnosti in s tem tudi povezovanje krajanov znotraj okvirov lokalne skupnosti in zunaj nje. Kulturno društvo je presekalo to mrtvilo z novim, držnim programom obnove medčloveških vezi in zagotavljanjem različnih oblik kreativnega in produktivnega preživljanja prostega časa. Delo so zastavili na več področjih hkrati - začeli so s pevskim zborom, za katerega so hitro našli sodelujoče, ter nato razširili delovanje na folklorno skupino, likovno sekcijo, glasbeno sekcijo, dramsko skupino in sekcijo ustvarjalnega pisanja. Dejavnost KD Rak vključuje ljudi različnih starostnih skupin, starejši člani imajo možnost prenašati svoje izkušnje in modrosti na mlajše, ki vnašajo energičnost, zagnanost in veliko inovativnosti. S tem društvo krepi medčloveške vezi in komunikacije ter tudi enotnost lokalne skupnosti, obenem pa to s svojimi dejavnostmi odpira navzven, jo umešča v slovenski prostor in prispeva k razpoznavnosti domačega kraja. Več: www.kdrak.si

Marjana Mirković

19.-22. oktober
SKD Istra, Pulj
Slovenski dnevi v Pulju

V organizaciji slovenskega kulturnega društva Istra bodo tudi letos potekali dnevi slovenske kulture. Raznovrsten program napoveduje film Slovenka, režiserja Damjana Kozoleta, razstavo Slovenski slikarji na Brionih, ki bo na ogled v društvu, predstavitev založbe Mohorjeva družba, citrarski koncert, gledališko predstavo slovenskega gledališča iz Maribora Radio in Juliet, projekt Edvarda Cluga ter Slovenski večer za člane in prijatelje. Pripravili bodo tudi okroglo mizo na temo ohranjanja in krepitve slovenskega jezika, med gosti pa bodo psihologinja dr. Livija Knaftič, dr. Vesna Mikolič, dekanja koprške fakultete za humanistične študije, Dragica Motik, učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine v društvih na Reki, v Lovranu, Čabru in Pulju, Milan Rakovac, znani istrski književnik in publicist ter Rudi Merljak, predstavnik Ura-da za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Marjana Mirković

21.-25. oktober
Karlovac
Slovenski dnevi

Novomeška knjižnica Mirana Jarca in Mestna knjižnica Ivana Gorana Kovačića (MK IGK) v Karlovcu bosta v okviru projekta Besede-Riječi (Be-Ri) in v sodelovanju s karlovaškim društvom Slovenski dom tudi letos organizirali Slovenske dneve. Program napoveduje literarni večer s književnikom Nejcem Gazvodo, ki bo potekal 21. oktobra ob 18. uri v Ilirski dvorani MK IGK v Karlovcu, 25. oktobra pa bo veleposlanik RS v RH Vojko Volk v likovnem salonu Ljudevit Šestić v MK IGK odprl likovno razstavo slikarke in grafičarke Nataše Mirtičić. Kot gostje bodo nastopili pevci okteta Hrvatski pletar Hrvatskega kulturnega društva iz Novega mesta.

Marjana Mirković

Brezplačni jezikovni tečaji slovenskega in hrvaškega jezika

V okviru projekta Be-Ri se bodo v obeh knjižnicah začeli tudi jezikovni tečaji, namenjeni občanom, gospodarstvenikom, kulturnim in znanstvenim delavcem, članom slovenskih in hrvaških društev. Tečajji so prilagojeni tudi slabovidnim. Začetni jezikovni tečaj je namenjen usvajanju osnovnega jezikovnega znanja, poslovni tečaj pa je namenjen gospodarstvenikom.

Jezikovna tečaja (začetni in poslovni) hrvaškega jezika bosta potekala v prostorih Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto, slovenskega pa v prostorih GK IGK v Karlovcu.

Tečajji so za udeležence brezplačni.

Potekali bodo od oktobra 2010 do januarja 2011: začetni tečaj hrvaščine in slovenščine po 60 ur, poslovni tečaj obeh jezikov pa po 40 ur. Termini so odvisni od števila prijav, jezikovni tečajji bodo potekali dvakrat na eden v dogovoru z udeleženci in predavateljem.

Prijave in informacije za tečaj hrvaškega jezika:

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto, Rozmanova ulica 28, 8000 Novo mesto, Slovenija, telefon: 00386 7 39 36 74, el. pošta: si@projekt-beri.si, spletna stran: <http://www.projekt-beri.si/>

Ža tečaj slovenskega jezika:

Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić Karlovac, Šestićeva 1, 47000 Karlovac, telefon: 00385 47 412 377, el. pošta: hr@projekt-beri.si, spletna stran: <http://www.projekt-beri.si/>

Prijave do zapolnitve mest.

21. oktober, 19.00
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Josip Kaplan

V organizaciji Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka, Sveta slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije in Slovenskega kulturno-prosvetnega društva Snežnik iz

Lovrana ter v sodelovanju s Slovenskim domom KPD Bazovica bo tudi na Reki predstavljen 2. zvezek iz zbirke Slovenski prispevek k županjski dediščini, Josip Kaplan.

Predstavitve bo potekala v počastitev stoletnice skladateljevega rojstva, o njem bo spregovorila avtorica besedila, muzikologinja Lovorka Ruck, mešani pevski zbor KPD Bazovica pod vodstvom Maje Dobrila bo zapel pesmi Bazovica, Zdomec in Senjska beseda, ki jih je uglasbil Josip Kaplan, član dramske skupine KPD Bazovica Alojz Usenik pa bo interpretiral pesem Slavka Arbitra Lirični portret skladatelja profesorja Josipa Kaplana.

Marjana Mirković

Josip Kaplan. Arhiv Darka Kaplana.

22.-23. oktober
PPMHP, Reka
Mestna hiša, Reka

Stoto obletnico rojstva skladatelja Josipa Kaplana bodo počastili tudi strokovni krogi. Ob finančni podpori Mesta Reka in v organizaciji Katedre za raziskovanje glasbene dediščine Reke in okolice, ki deluje pri Ustanovi Ivan Matetič Ronjgov v Ronjgih, bo potekalo dvodnevno znanstveno srečanje, ki ga bo v Pomorskem in zgodovinskem muzeju v guvernerjevi palači na Reki obogatila razstava o življenju in delu Josipa Kaplana, sledil pa bo še slovesni kon-

cert, posvečen instrumentalnemu opusu Josipa Kaplana. V mestni hiši na Reki bo dan pozneje reški župan Vojko Obersnel pozdravil udeležence simpozija o življenju in delu Josipa Kaplana; ob tej priložnosti bo nastopil tudi mladinski zbor Josip Kaplan, ki ga vodi Doris Kovačić, s prispevki pa bodo, kot je napovedano, sodelovali naslednji avtorji: Eva Sedak, Zagreb (Prostor Kaplanovega obdobja glasbe); Branka Kaplan, Ljubljana (Otroštvo Josipa Kaplana v Krškem); Fatima Hadić, Lana Pačuka, Sarajevo (Josip Kaplan v glasbeni zgodovini Bosne in Hercegovine); Lada Duraković, Pulj (Puljska leta Josipa Kaplana); Lovorka Ruck, Reka (Josip Kaplan na Reki); Diana Grgurić, Mirna Marić, Reka (Prispevek k biografiji Josipa Kaplana); Vito Balić, Split (I. godalni kvartet in Triptihon Josipa Kaplana); Mirjana Siričević, Split (Josip Kaplan: Introdizione, passacaglia e finale, analiza dela); Lucija Konfic, Zagreb (Skladbe za solo instrumente Josipa Kaplana); Mirjana Veljović, Branko Radić, Pulj, Ljubljana (Elementi istrsko primorske glasbene folklore v skladbi Galiotova pesan Josipa Kaplana); Nikola Buble, Split (Josip Kaplan kot skladatelj dalmatinskih klapskih pesmi); Ivana Paula Gortan - Carlin, Pulj (Pesmi za otroke, Josipa Kaplana).

Marjana Mirković

22. oktober, 19.00
KUD Svoboda, Griže pri Žalcu
Danes seme, jutri cvet
Ksenija Grabusin, razstava

Mojstrica ikebane So Ei (Cvet v rosi) Ksenija Grabusin z Reke bo v dvorani KUD Svoboda v Grižah pri Žalcu pripravila razstavo svojih umetnin iz cvetja in zelenja. Stike s tem kulturnim društvom je navezala v sodelovanju z njegovo članico, pok. Frančiško Petelinšek, likovno samorastnico, s katero sta se pred desetletjem udeležili likovne kolonije v Karlovcu.

Na ogled bo njuna skupna razstava, ikebane Ksenije Grabusin in kipci Frančiške Petelinšek. Gre za dela povsem različnih umetnic, napoveduje katalog. Kipci Frančiške Petelinšek so delo naivnega oziroma izvirnega, samorastniškega kiparstva, Ksenija Grabusin pa s svojimi ikebanami predstavlja umetniško izražanje, ki je sad izobraževanja. Obe ustvarjalci pa povezuje navezanost na Savinjsko dolino, ožjo in

širšo okolico Griž, čeprav sta živeli in ustvarjali na Hrvaškem, Ksenija Grabusin na Reki in Frančiška Petelinšek v Dugi Resi pri Karlovcu.

Razstavo bo odprl predsednik društva Franček Pungeršič, avtorica besedila v katalogu pa je kustosinja Milena Moškon. Ksenija Grabusin bo predstavila šest kompozicij z naslovi: *Sveti Pankracij*, posvečeno župnijski cerkvi v Grižah; *Srečno!*, s katero bo s kosom premoga ponazorila rudarski pozdrav; *Hmeljska princesa*, za katero v hladilniku hranijo hmelj, tako da bo, kot pravi, prvič v življenju ustvarjala iz sestavin, ki niso sveže nabrane; *Barbara Celjska*, črna kraljica; *Uvertura in Ob Lavi*. Ta bo posvečena naravi in potočku, ob katerem je stala njena domačija, pri Kraševčevih, znana daleč naokoli, s kovačijo, mlinom in žago, mizarsko delavnico in tovarno šamota, omenjena tudi v monografiji o Grižah.

Med pogovorom o razstavi nam je Ksenija Grabusin predstavila tudi izjemno lepo ikebano Ples dežnikov, za katero je navdih dobila na razstavi slik Ljudmile Ličen, ki je bila na ogled pred meseci v prostorih makedonskega kulturnega društva Ilinden na Reki. Posebej jo je navdušila slika s pogledom na reški korzo v dežju. Fotografijo te ikebane objavljamo na naslovnici in se avtorici zanjo najlepše zahvaljujemo.

Marjana Mirković

22. oktober, 19.00
KUD Svoboda, Griže pri Žalcu
Danes seme, jutri cvet
Ksenija Grabusin, razstava

Mojstrica ikebane So Ei (Cvet v rosi) Ksenija Grabusin z Reke bo v dvorani KUD Svoboda v Grižah pri Žalcu pripravila razstavo svojih umetnin iz cvetja in zelenja. Stike s tem kulturnim društvom je navezala v sodelovanju z njegovo članico, pok. Frančiško Petelinšek, likovno samorastnico, s katero sta se pred desetletjem udeležili likovne kolonije v Karlovcu.

Na ogled bo njuna skupna razstava, ikebane Ksenije Grabusin in kipci Frančiške Petelinšek. Gre za dela povsem različnih umetnic, napoveduje katalog. Kipci Frančiške Petelinšek so delo naivnega oziroma izvirnega, samorastni-

škega kiparstva, Ksenija Grabusin pa s svojimi ikebanami predstavlja umetniško izražanje, ki je sad izobraževanja. Obe ustvarjalci pa povezuje navezanost na Savinjsko dolino, ožjo in širšo okolico Griž, čeprav sta živeli in ustvarjali na Hrvaškem, Ksenija Grabusin na Reki in Frančiška Petelinšek v Dugi Resi pri Karlovcu.

Razstavo bo odprl predsednik društva Franček Pungeršič, avtorica besedila v katalogu pa je kustosinja Milena Moškon. Ksenija Grabusin bo predstavila šest kompozicij z naslovi: *Sveti Pankracij*, posvečeno župnijski cerkvi v Grižah; *Srečno!*, s katero bo s kosom premoga ponazorila rudarski pozdrav; *Hmeljska princesa*, za katero v hladilniku hranijo hmelj, tako da bo, kot pravi, prvič v življenju ustvarjala iz sestavin, ki niso sveže nabrane; *Barbara Celjska*, črna kraljica; *Uvertura in Ob Lavi*. Ta bo posvečena naravi in potočku, ob katerem je stala njena domačija, pri Kraševčevih, znana daleč naokoli, s kovačijo, mlinom in žago, mizarsko delavnico in tovarno šamota, omenjena tudi v monografiji o Grižah.

Med pogovorom o razstavi nam je Ksenija Grabusin predstavila tudi izjemno lepo ikebano Ples dežnikov, za katero je navdih dobila na razstavi slik Ljudmile Ličen, ki je bila na ogled pred meseci v prostorih makedonskega kulturnega društva Ilinden na Reki. Posebej jo je navdušila slika s pogledom na reški korzo v dežju. Fotografijo te ikebane objavljamo na naslovnici in se avtorici zanjo najlepše zahvaljujemo.

Marjana Mirković

Ksenija Grabusin, Danes seme, jutri cvet.

Foto: Luciano Bibulić

22. oktober, 20.00
K.U.N.S., Reka
Sedemdeseta

V galeriji K.U.N.S. bodo predstavili zbornik z naslovom *Sedemdeseta*, ki ga je uredila in priredila Irena Lukšič, ilustriral znani in ugledni ustvarjalec Mirko Ilič, založilo pa Hrvaško filološko društvo. Govori o sedemdesetih letih dvajsetega stoletja in želi s predstavitevijo del iz tega obdobja potrditi, da je bilo tudi to desetletje, ki sicer velja za sivo in nezanimivo, močno in spodbudno, kar potrjuje tudi posebno tematska številka revije *Književna smotra* (134, 2004; ur. I. Lukšič), ki obravnava relevantne dogodke svetovne književnosti. Nekatera dela s tega področja so uvrščena tudi v ta zbornik, del pa je zanj posebej napisan. Gre za tekste, ki problematizirajo kulturo in umetnost pa tudi svet v širšem pogledu. Gradivo obsega več poglavij: prvo, *Pred časom*, vsebuje tekste o vsem, kar je pospeševalo razvoj svojega časa: nova umetniška praksa, gibanja, skupine in najpomembnejše razstave na Hrvaškem, v Srbiji in Sloveniji, vladavina popolnega jezikovnega pluralizma, nov odnos do umetniškega dela in drugačno pojmovanje umetnika; uspeh mladinskega tednika Polet, mladinski tisk kot prostor za »vaje za demokracijo«, artikulacija disidentstva na tleh nekdanje ZSSR, demokratične spremembe v t.i. Vzhodni Evropi. Sledijo še poglavja z naslovom *Duh sedemdesetih, Obrobja in središča, Pesniška karta časa, Meje in spomini, Sledi sedemdesetih ter Kronika, kronologija*. Irena Lukšič se je rodila 10. marca 1953 v Dugi Resi, diplomirala in doktorirala je na filozofski fakulteti v Zagrebu. Piše prozo, drame, eseje, TV- in radijske drame, filmske scenarije, strokovna in znanstvena dela ter prevaja iz ruščine. Njena proza je prevedena tudi v slovenščino, avtorica pa je zastopana tudi v antologijah in je prejemnica več priznanj in nagrad.

Marjana Mirkovič

23. Plitvice
planinci
23. oktober
Izlet na Medvidak in Plitviška jezera

Enodnevni izlet z avtobusom bo primeren tudi za vse druge člane KPD Bazovica. Za planince je predvidena štiriurna krožna tura na Med-

vidak, preostali se bodo sprehodili ob jezerih in slapovih.

Medvidak je osemkilometrski podaljšek čez 1500 metrov visoke Ličke Plešivice. V grebenu so trije vrhovi: Turčič, visok 801 meter, Tupi Medvidak, visok 868 metrov, in Oštri Medvidak, visok 884 metrov. Ker so vrhovi v območju narodnega parka, je treba računati na strošek vstopnice v park, ki je v tem času 100,00 kn s skupinskim popustom. V ceno vstopnice je vračunana vožnja z električno ladjo po jezeru Kozjak in vožnja s panoramskim vlakom. Ne glede na višino vstopnice so jezera z okolico vredni ogleda v času, ko se bodo gozdovi prekrili s toplimi jesenskimi barvami

Darko Mohar

23. oktober, 13.30
Občina Tinjan
Okrogla miza slovensko-hrvaškega
prijateljstva

V organizaciji Društva za slovensko-hrvaško čezmejno sodelovanje in druženje na območju Eko parka Kras iz Črnega Kala in istrske občine Tinjan bo v okviru 4. Mednarodnega sejma pršuta ISAP 2010 potekala tudi okrogla miza. Kot nam je sporočil predsednik slovenskega organizatorja Valter Miklavčič, znani pobudnik dvostranskega sodelovanja, so svoj prihod napovedali gostje iz obeh držav, tako iz državnega kot zasebnega sektorja, ter udeleženci s področja turizma in medijev, ki bodo spregovorili o aktualnih temah: železnice v funkciji turističnega razvoja, gradnja in obnova cestnega omrežja in gospodarsko sodelovanje.

Ob tej priložnosti bo organiziran poseben prevoz z vlakom, ki bo iz Ljubljane odpeljal ob 6.33 proti Divači in naprej do Rakitovca in Buzeta.

Marjana Mirkovič

24. oktober, 17.00
Dom kulture 17. september, Trstje
Rejč damača

V organizaciji turističnega društva (TD) iz Čabra bodo v Domu kulture 17. september v Trstju predstavili zgoščenko s pesmimi, posnetimi v domačem narečju z naslovom *Rejč*

damača - Ko se pilen ob Čabranke. Program bo popestril nastop plesne skupine TD Čabra.

Zgoščenko Matije Turka bodo 22. oktobra predstavili tudi v Delnicah, dan zatem pa še dolgo pričakovano knjigo *Stoare dejuonske foajne, navòade ele obiçaje ÷ez lèjto* (Stari delniški obiçaji skozi leto) avtorjev Željka Laloša Grgòçovega in Davora Grguriça. Matija Turk pogosto nastopa na raznih prireditvah v Gorskem kotarju, pa tudi na slovenski strani doline Čabranke.

Marjana Mirkoviç

29. oktober, 19.30
Pulska 6 A, Reka
Razstava slik Branka Gržetiça

Branko Gržetiç se bo predstavil na prvi samostojni razstavi slik na naslovu Pulska 6 A, v neposredni bližini zahodnega vhoda v ladjedelnico 3. maj. Na ogled bodo dela velikega formata, v velikosti trikrat dva metra in ustvarjena v tehniki akril na platnu, kot izraz njegovih kromatskih in likovnih raziskovanj nasploh. Razstava bo odprta do 13. novembra.

Branko Gržetiç, po poklicu strojni inženir, član Slovenskega doma KPD Bazovica in slovenskega rodu po mami, tržaški Slovenki, ki se je skupaj s soprogom leta 1946 na Reko preselila iz Tržiča (Monfalcone), je tudi večletni član Liburnija filma na Reki in med njegovimi konjički je tudi snemanje filmov. Do zdaj je že razstavljal na skupinskih likovnih razstavah, zadnjih deset let zlasti v Grožnjanu, občasno pa svoja dela postavi na ogled tudi v svoji konobi v Baški, ki deluje kot nekakšen njegov stalni atelje.

Slika, odkar pomni, pravi, v posebno zadovoljstvo pa mu je, da se je za izobraževanje na likovnem področju opredelila njegova hçerka Lana, ki obiskuje reško srednjo šolo za umetnostno oblikovanje.

Z vabilom nas je na razstavo prišel osebno povabiti, med obiskom dežurstva slovenskih manjšinskih svetov pa je med drugim izrazil tudi željo, ki jo je od rojakov pogosto slišati - da bi izpopolnil svojo slovenščino, ki jo je v glavnem govoril z babico, pokojno že štiri desetletja.

Marjana Mirkoviç

NAPOVED
Planinska skupina KPD Bazovica
Izleti in druge dejavnosti 2011 (januar,
februar, marec)

	datum	Izlet ali druga dejavnost	opomba
JANUAR	09.01.2011	Istra	avtobus
	16.01.2011	Zimski pohod na Viševico	PD Duga in PD Kamenjak
	30.01.2011	Platak, tečaj uporabe zimске opreme	lastni prevoz
FEBRUAR	20.02.2011	Po otoku Krku, poti okrog Vrbnika	avtobus
MAREC	06.03.2011	Žene v hribovih, Vinodolske »oçi«	lastni prevoz

GORSKI KOTAR

16.-21. avgust
Palçava šiša
Nesnovna dedišçina našega kraja
Etnološka delavnica

V okviru etnološke zbirke rodbine Čop Palçava šiša v vasi Plešce v dolini Čabranke je tudi letos potekala enotedenska etnološka delavnica. Glavni organizator in lastnik zbirke Marko Smole je delo organiziral v treh skupinah, ki so jih vodili mentorji, vsi domaçini: Marija Malnar, mlada raziskovalka in asistentka na dialektologiji na oddelku za kroatistiko zagrebške filozofske fakultete, ki pripravlja tudi doktorat o domaçem nareçju, Tomislav Čop, študent filozofije in umetnostne zgodovine na reški filozofski fakulteti, Klara Modriç, sedanja brucka študija novinarstva na zagrebški fakulteti za politične vede, Mirjana Žagar, študentka zgodovine, pedagogike in andragogike na ljubljanski filozofski fakulteti, Josipa Kovaç in Goran Poje, dijaka gimnazije v Čabru, ter Jelena Šoštariç, dijakinja srednje medicinske šole na Reki.

Marija Malnar iz Gerova je vodila skupino, namenjeno raziskovanju nareçja, in pripravila

zanimivo predavanje, ki so se ga udeležili tudi obiskovalci iz Slovenije. Jeseni bodo projekcijo in predstavitev govorov uvrstili na program prireditve Narečni večeri v Dekanih pri Kopru. V pogovorih z domačini so udeleženci delavnice spoznavali govore prebivalcev različnih krajev od Babnega polja in čabranske občine do osilniških vasi in se učili njihovega pravilnega zapisovanja. Tudi tokrat so snemali videografo za poznejše predstavitve in filme ter z dialektologinjo Marijo Malnar raziskovali razlike med govori.

Etnološka skupina je z mentorico Mirjano Žagar iz Trstja raziskovala obrti in rokodelstvo, s katerimi so se ukvarjali prebivalci tega območja po Plešcih, okolici in vaseh na območju občin Čabar, Osilnica in Babno polje. Pripravljali so material za razstavo, ki so jo na koncu pripravili na letos obnovljenem Palčavem skednju.

Dramska skupina je z mentorjem Tomislavom Čopom iz Gerova pripravljala dramska besedila, vloške in predstavo za narečno prireditev, ki so jo ustvarili tudi letos in ob koncu delavnice izvedli na trgu pred cerkvijo v Plešcih.

Delavnice so potekale vsak dan od 9. do 17. ure, z začetnimi skupnimi uvodnimi urami in terenskimi obhodi ter s končnim pogovorom ob 16. uri v salonu Palčave šiše, zatem pa so sledila predavanja strokovnjakov s področja kulturne dediščine, kulturnega turizma in zgodovine ter narečnih pisateljev in pesnikov.

V sodelovanju z domačini, občino Osilnica, turističnim društvom Čabar in lokalnimi sponzorji so v soboto po končani delavnici organizirali tradicionalni pohod iz Plešč in okoliških vasi na Sveto goro, kjer je bila maša, ki sta se je udeležila župnika iz Prezida in Osilnice, Josip Malnar in Andrej Pažur, zapel pa pleški pevski zbor. Obiskovalci so bili od vsepovsod, tudi z Reke, iz Ljubljane in Kočevja, skupina športnega društva Planjava je prišla iz Babnega Polja z Alenko Veber, izvrstno poznavalko krajevne dediščine in turističnih znamenitosti, ki s Palčavo šišo že sodeluje. V popoldanskem času je sledila še izredno prireditev v Plešcih, kjer se je na trgu pred cerkvijo zbralo staro in mlado iz vasi in okolice, pa tudi iz Slovenije, s kosilom in tradicionalnim plesom, manjkal je le sejem, ki so ga zaradi muhastega vremena morali

odpovedati. Program je s kratkim poročilom o delavnici napovedal Marko Smole, ključni pobudnik in organizator projekta, in se zahvalil vsem, ki so delavnico finančno ali s svojim sodelovanjem podprli. To so: Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Mesto Čabar, turistično društvo Čabar, Lož - Metalpres Plešče, Občina Osilnica in društvo Osilniška dolina, GEC d.o.o., Plešče, Alenka Veber in njeni someščani iz Babnega Polja, srednja šola Vladimir Nazor iz Čabra, krajan Plešč in okoliških krajev, in vsi, ki so se odzvali pobudi za sodelovanje ter podarili čas in spominska pričevanja za bodoče generacije. Za odlično organizacijo in resno zastavljeno delo je Marko Smole znova prejel vrsto pohval. Mirjana Žagar je spregovorila o bogatem urniku delavnice, mladi mentorji in udeleženci pa so zatem skupaj uprizorili narečno delo Tomislava Čopa in pod njegovim vodstvom, v njem pa šaljivo predstavili del novih izrazov in obrti. Za veselo razpoloženje so na harmoniki poskrbeli še Goran Majetič, Ive s Podvrha in Matija Turk. Slednji je s svojo pesmijo *Rejč damača*, ki je, kot nam je rečeno, nekakšna *damača himna*, doživel posebno navdušenje. Marko Smole in sodelujoči v delavnici so upravičeno prejeli številne čestitke, poznejše druženje v spodbudnem in vselem razpoloženju, ob domači hrani in sladkih dobrotah pleških gospodinj pa so spremljali pogovori o novih načrtih in vabila Palčavi šiši. Krajšo reportažo o priscrčnem dogodku, ki smo mu redko priča, je v oddaji Sotočja 23. avgusta objavil tudi Radio Slovenija 1.

Marjana Mirković

Sveta gora. Foto: Marjana Mirković

Udeleženci delavnice po nastopu. Foto: Marjana Mirković

Goran Majetič, Matija Turk in Ive s Podvrha.
Foto: Marjana Mirković

AKTUALNO

Svet za narodne manjšine RH

V težkih gospodarskih razmerah v državi je Svet za narodne manjšine RH društvom narodnih manjšin 1. septembra poslal dopis z obvestilom o zmanjšanju sredstev za leto 2010. V skladu z rebalansom proračuna RH z dne 30. avgusta 2010 so tekoče donacije, namenjene društvom in ustanovam narodnih manjšin, zmanjšane za 1,25 %, in to na ravni vsega leta, upoštevajoč od avgusta. Gre za proračunska

sredstva, dodeljena oz. odobrena v okviru razpisa Sveta za narodne manjšine RH za letos. Dopis tudi poziva k varčevanju nasploh, predvsem pa pri režijskih stroških, kot so stroški za reprezentanco, službena potovanja in telefon.

Marjana Mirković

Umrla Sonja Rauter Zelenko

V Ljubljani je 6. septembra v triindevetdesetem letu starosti umrla akademska kiparka in keramičarka Sonja Rauter Zelenko iz znane umetniške družine.

Sonja Rauter Zelenko se je rodila leta 1918 v Novem mestu. Keramiko je študirala na Umetnostno-obrtni šoli v Ljubljani in v letih 1936/38 na UPRUM v Pragi. Na oddelku za kiparstvo Akademije za likovno umetnost v Ljubljani je diplomirala leta 1949 pri prof. Borisu Kalinu. Študijsko je potovala v Francijo, Italijo, Belgijo, Nemčijo, na Nizozemsko in Češkoslovaško. Bila je članica Društva slovenskih likovnih umetnikov in Društva keramikov Ljubljana, od leta 1960 je imela status svobodne umetnice pri Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije. S svojimi reliefi in malimi plastikami

Sonja Rauter Zelenko, *Relief, glazura s pozlato*, 1978.
Iz kataloga Studio Zelenko.

narodnih noš je razstavljala po vsej Jugoslaviji in po svetu, imela je čez trideset samostojnih razstav in sodelovala je na več kot tridesetih skupinskih predstavitev.

Zakonca Sonja Rauter Zelenko in Karel Zelenko, akademski kipar, grafik in slikar, sta začetnika revitalizacije Grožnjana. Kot v monografiji (iz leta 1999) Grožnjanska kronika, Slovenci v Mestu umetnikov 1965-1995 piše Rok Zelenko, je bila njuna zgradba iz 16. stoletja na Obzidni ulici 10 konec aprila 1965 prva obnovljena hiša Mesta umetnikov. Nekaj let pozneje (1968) sta odprla Galerijo Z in odslej vsako poletje pripravljala tematske razstave slik, grafik, risb, keramike in skulptur.

Sonja Rauter Zelenko počiva v družinski grobnici na pokopališču v Kamniku.

Marjana Mirković

Sonja Rauter Zelenko se je predstavila tudi v Slovenskem domu KPD Bazovica na Reki, prvič na skupinski razstavi slovenskih umetnikov iz Grožnjana, organizirani ob kulturnem prazniku 8. februarja 1997 in pozneje na razstavi osmih članov družine Zelenko z naslovom Studio Zelenko, odprti 29. novembra 2005.

Kot je med drugim zapisano v katalogu Studio Zelenko, si je Sonja Rauter Zelenko svoj likovno-prepoznavni avtorski izraz „izoblikovala“ predvsem z upodabljanjem zanjo neskončno navduhujoče ženske figure, ki se v njenih delih pojavlja zgolj kot mladenka, nevesta, mati in žena. Značilen obrazni tip s koničasto bradico, mandljevim očmi, z obrvmi, ki v enotni liniji prehajajo v oblikovanje nosu in z na prečo počesanimi lasmi je prepoznaven in ni tipiziran, saj se pri podobah v reliefu srečujemo vedno z drugo osebnostjo in drugim individuumom. Njihova frontalna in centralna postavitev utrjuje vzdušje pomembnosti, ki ga je avtorica podprla še s svečanimi "kraljevskimi" oblačili, atraktivnim koloritom in s sijočo glazuro. Najlepša praznična oblačila, v katera so odeti njeni "modeli", v osnovi izhajajo iz oblačilne kulture različnih zgodovinskih obdobj in narodnih noš. Ustvarjalka jih je likovno prevrednotila v skladu s svojim umetniškim občutkom in s spoštovanjem do njihove zgodovinske in kulturne pogojene estetske kre-

acije. Kostumi s svojimi nenavadnimi, že kar veličastnimi pokrivali, z ornamentiko, razkošnimi pričeskami in dragocenim nakitom (pozлата, diademi, uhani, ogrlice ...) predstavljajo kiparki izhodišče za njeno lastno likovno fantazijo in njen dragoceni umetniški občutek, da kljub precejšnji izpostavljenosti nakita ne zaide v dekorativnost. Četudi ustvarjalkine ženske podobe odzvanjajo različne lepote ideale, jih je v njihovem mistično-resnem izrazu obraza bolj razumeti kot ikone, kot manifestacije arhetipa velike matere, kraljice matice, krščanske Marije ... Pri mali plastiki, celopostavnih ženskih figurah, ki so narejene bodisi na lončarskem kolovratu in domodelirane, bodisi po kalupu, z glazuro ali brez nje, v engobi oziroma v kombinirani tehniki, se je avtorica bolj kot skrivnostnim portretirankam posvetila oblikam, širokim bučastim formam, ploškam, elegantni stilizaciji, draperiji in ornamentiki. To niso več neveste in kraljice. To so ženske iz vsakdanjega življenja, oblečene v svoja praznična oblačila, ki se ne ozirajo več na modne zapovedi globalnega okusa, temveč samozavestno nadaljujejo in nadgrajujejo tradicijo svojih prednic in prednikov.

Iz kataloga Studio Zelenko

Veleposlanništvo Republike Slovenije v RH
Alagovičeva 30, 10 000 Zagreb, RH

Veleposlanik: Vojko Volk

Konzularni oddelek, uradne ure:

ponedeljek od 9.00 do 12.00

sreda od 9.00 do 12.00 in od 14.00 do 16.00

petek od 9.00 do 12.00

tel.: + 385 1 63 11 014, + 385 1 63 11 015,

faks: + 385 1 46 80 387

eL. pošta: vzg@gov.si

spletna stran: <http://zagreb.veleposlanistvo.si>

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen kontakt z dežurnim diplomatom:

med tednom: od 16.30 ure

konec tedna in med prazniki: 24 ur;

tel.: +385 98 462 666

Generalni konzulat RS, Split

Častni konzul Branko Roglič

tel./faks: +385 21 389 224

eL. pošta:

generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr

uradne ure: ponedeljek-petek od 9.00 do 13.00